

LIBERTY

Geef jezelf

REKENSCHAP

**DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
voor wetenschap en cultuur, dat
een blad wil zijn voor de verdieping
van de humanistische overtuiging.**

Abonnementsprijs f 13,50 per jaar.

Proefnummer op aanvraag



**HUMANISTISCHE STICHTING
SOCRATES**

Postbus 114, Utrecht

Giro 58 22 93



HUMANISTEN, Wie zijn jullie eigenlijk?

Ik voel wel wat voor het humanisme en ik zou er graag in een gespreksgroep wat meer over te weten willen komen. (Lees: wat ervaring willen opdoen). Ik zou graag de sfeer in zo'n gespreksgroep willen "proeven".

Aansluiten is moeilijk, het kan een stukje "prijsgeven" van jezelf betekenen. Het is belangrijk goed te weten (overwegen) waar je je bij aansluit. (Ik zie gevaren als:

1. Een "saamhorigheidsgevoel" dat de onderlinge ideologische stijl in de groep verlamt - tevredenheid? die progressie in de weg staat - Het opgaan in een groep van gelijkgezinden? (assimilatie) - Het passief meedrijven in de stroom. 2. Angst voor democratische ongezamenheid (distantieangst).)

"Leven" is een voortdurende strijd van beginselen uitmondend in een kompromis, dat door "menselijkheid" gekenmerkt wordt.

(vraag: Wat is "menselijk"? Heet het een synoniem voor redelijk, (wat is redelijk-onredelijk? Waar ligt de juiste verhouding, het evenwicht?) of betekent menselijk: onvolmaaktheid, een ekkus om verantwoordelijkheid af te schuiven?

Hoe "menselijk" zijn de mensen? Geeft het humanisme een mogelijkheid om "relativisme" (o.a. het begrip(?) een structuur (inhoud) te geven? Vastgestelde richtlijnen betekenen een grotere (noodzakelijke-nuttige) beperktheid.

Mag het humanisme als een "levensverzekering" voor levensgeluk gezien worden? (Levensgeluk: een situatie van lichamelijke en geestelijke harmonie). Helpt het humanisme (voor en door de mens) het individu bij het zoeken naar een juiste verhouding tussen: Egoïsme-Altruïsme; Idealisme (subjektiviteit)-Zakelijkheid; Strevingen-Bevrediging (voldaanheid)? ? ? Is het wel mogelijk een duurzame tevredenheidstoestand te bereiken?

Helpt het humanisme met:

*) het zien en onderkennen van de dingen zoals deze schijnen te zijn? (In het juiste verband-betere perspectiefwerking)

*) het zoeken van een reisdoel: "Wat is het leven?"

wat is de plaats van de mens in de natuur? -wat is onze verantwoordelijkheid? Hoe ligt onze verantwoordelijkheid jegens het verbroken "natuurlijk evenwicht?"

Heeft de mens de natuurlijke kringloop doorbroken? Wat jaagt de mens na? Het hoogste geluk! Wat is dat? Een betere wat beter? Een betere maatschappij? Openbaring? (De openbaring kunnen we niet verwerpen en niet aanvaarden door gebrek aan informatie).

Zoekt de mens "volmaaktheid" met als drijfveer "Hoop?"

Zijn mensen dwaze bijen die opvliegen naar het onbekende en in "Hogere sferen" hun vleugels verschroeien? (waarom wil de mens zich losmaken van de kringloop en verder springen dan zijn stok lang is? Waarom wil de mens onverklaarbare feiten niet aanpakken? (Een van die feiten is dat de mens, mens is en mens blijft). Op hoge verwachtingen moeten evenredige teleurstellingen volgen. Kan de mens zijn geluk niet in de beperktheid van de mens vinden (?)

humanisten, wie zijn dat eigenlijk, wat denken en geloven zij?

Lezer, ben je er nog, Niet duizelig van al deze vragen? Ze komen van iemand, die pas belangstelling getoond heeft voor het humanisme. Zijn vragen zetten ons even aan het denken en met de mond vol tanden. Ga nu nog eens wat gemakkelijker zitten of neem een andere stoel en kies uit het voorafgaande eens een paar vragen uit. Het zijn allemaal kernvragen. Het lijkt mij leuk om er met vrienden of in groep eens over te discussiëren. Of anders denk je er alleen over na. Maar dan goed diep. Schrijf er iets van op papier, dan zetten we het in LIBERTIJS, dan kan iedereen er aan meedoen. Dat zal best leuk zijn.

LIBERTIJS : HUMANISTIES BLAD VOOR JONGE MENSEN !

2e Jaargang nr. 7 — augustus 1968

redactie-adres: Willem Barentszstraat 57,
Utrecht.

Postgiro: 13.82.77.7

Redactie: Lies Bartels, Hans van Weely

Eindredactie: Leon de Smet, Marie Westeneng

Grafische verzorging: Leon de Smet

Abonnementsprijs: f 7,25 per jaar

vanaf 1 september voor de rest van

het jaar: f 2,25

Losse nummers 85 cent

Advertentietarief op aanvraag

verschijnt maandelijks

Kopij voor het volgende nummer moet voor de 23ste van de maand in het bezit van de redactie zijn.

Adreswijzigingen: zie pag. 8

* de nieuwe natuur van w.f. hermans
door jaap egmond

* dubbele evolutie?
door leon de smet

* humanisten wie zijn jullie eigenlijk?

* mensen zonder achterland
door jos ahlers

* nationale reklaseringsaktie

* nogmaals: de kadertraining
door norwike simoons

* humanisme en arbeid
door machiel verduijn

* gedichten door hans van weely
jacky vaernewyck
rob flipse

* tekening door fred van weely

Nu het experiment, wat de werkgroep Jeugd en Jongeren gehouden heeft en de nogal beladen naam "kadertraining" meekreeg, ten einde is, wil ik graag een kleine nabeschouwing hierover geven. In eerder gepubliceerde stukjes is het doel van deze cursus al weer gegeven, ik zal me nu beperken tot een persoonlijke visie. Zoals gezegd was het een experiment, en dus de vraag, of het zou slagen. Ik heb het idee, dat het over het algemeen genomen inderdaad geslaagd is. Voor de ene deelnemer uiteraard meer dan voor de andere, en persoonlijk heb ik er erg veel aan gehad, vandaar mijn behoefte om hierover even mijn gedachten op papier te zetten. Ik heb me indertijd opgegeven met een zekere terughoudendheid: ik wilde wel eens weten wat het in zou houden, en of ik er iets aan zou kunnen hebben, maar ik durfde eigenlijk niet zo goed. Nu het achter de rug is, kan ik gerust zeggen, dat ik er geen greintje spijt van heb, dat ik het gedaan heb!

We waren met een groep van ± 18 mensen, en dit bleek een fijn aantal om mee te werken. We hebben ons bij discussies (hetgeen het meest van de tijd in beslag nam) opgesplitst in kleine groepjes van 3-8 mensen. In alle gesprekken werd heel openlijk gesproken. Hoeveel tijd we ook kregen om te praten over iets, het bleek altijd te weinig te zijn, hetgeen dacht ik een goed teken is. De onderwerpen, waar we ons mee bezig hielden, liepen nogal uiteen, wat juist de levendigheid bevorderde.

Das waren onder andere: "een modern mensbeeld", "overdrachtsmethode van fantasie" en "logika" (gegeven door mevrouw A.A. Bruyn-van Leeuwen), groepsbeleven (Hr. J. de Lege), zaalversieren (Hr. L.C. Nieuwenhuis), een feestavond voorbereiden; werken met te weinig gegevens (mevr. Bruyn), doel en werkwijze van het Verbond, funktie van H.V. gemeenschappen (Hr. J. de Leede), andere godsdiensten (Hr. P.N. Kruyswijk), gesprekstechniek en gespreksschema's (Hr. J. de Leede), diverse aspecten van de sexualiteit (Mej. M. Mol en Hr. P. de Koning), Jongeren rond het Humanisme georganiseerd (Hr. M.W. Verduyn), plaats en taak van de Stichting Humanistisch Jongeren centrum (Hr. H. Bosselaar), N.V.S.H. en weer andere discussies over de sexualiteit (Mej. M. Mol en Hr. P. de Koning), een gezamenlijk feest. Voor diverse onderdelen moesten de deelnemers "huiswerk" maken, wat het grote voordeel had, dat je (als je het deed!) gedwongen werd om zelf over iets na te denken en het op papier te zetten. Over alle onderwerpen en discussies werden nabeschouwingen gemaakt, zodat we wisten wat we gedaan hadden en wat voor uitwerking dat had gehad.

Zo op het papier lijkt het sommigen misschien toe, dat het taai of droog geweest moet zijn, dit was beslist niet zo. Alle lof verdienen hierbij de inleiders, die stuk voor stuk hun onderwerp zo levendig en ongedwongen ter tafel brachten, dat we ons geen moment als bij een lezing voelden. Iedereen mocht inbrengen wat en wanneer hij/zij wilde, en dat ging direkt als vanzelfsprekend. Ik heb deze training ondergaan als een goed en plezierig stuk „vorming”, en ik kan van harte aan al diegenen, die ook maar iets voelen in die richting beslist aanraden: geef je op voor de volgende cursus, die er vast wel komt als er voldoende belangstelling voor is. Je krijgt een stuk informatie omtrent wat met humanisme te maken heeft en wat je er ook maar bij zoudt kunnen betrekken; ieder kan er van meenemen wat hem zin. Bovendien is het reuze gezellig. Eigen inbreng van iedere deelnemer is ten allen tijde van harte welkom, zodat iedereen ook echt de kans krijgt datgene besproken/gedaan te zien wat hij/zij wenst.

Het punt, wat er duidelijk bij alle positieve (en onvermijdelijk voor sommigen ook enkele negatieve) dingen uitsprong was wel de gespreksvoering. We voelden dit allemaal als iets, wat we ook werkelijk hebben toegepast in deze dagen. Nu is dit natuurlijk iets wat zich daarvoor beter leent dan enkele andere onderwerpen. Nogmaals alle lof voor organisatoren en inleiders, en een aanmoediging voor alle jongeren; geef je op voor de volgende cursus en kijk zelf wat je er aan hebt!

Norwike

voorbarige gedachte

*er stond een jongen voor mijn raam
waarin de blij glinsters van mijn gezicht
zich behaagziek spiegelden.
hij had grote wijze ogen
en springerige modderkrullen,
die voorzeker rossig waren.
waarvoor kwam hij?
voor een boterham verdomme!
toen hij etend wegliep van mijn raam,
dacht ik dat de wereld van de honger was gered.*

*er stond een jongen voor mijn raam
dat in verbazing besloeg bij 't zien
van dat gezicht uit één litteken.
zijn vingers waren krom verwrongen.
hij wreef ermee over zijn schroeiig kopje
waar nu geen zwarte krullen stonden.
waarvan dat zo kwam?
van die bom verdomme
toen ik zingend stapte in een mars,
dacht ik dat de wereld van die bommen was gered.*

*nu staat geen jongen voor mijn raam
en ik kijk met gelukkige straalogen
die wondermooie geredde wereld in.
maar ik zie niets dan moeie mensen,
die triestig zijn en ziek en hongerig.
werd de wereld nu geen twee keer gered?
hoe dat zo kon?
omdat ze rot is verdomme!
zei de man die langs mijn raam kwam gaan:
maar blijf toch hopen, dat zij straks wel wordt ger*

jacky vaernewyck

ze liggen er

*Ze liggen er steeds meer
op de rijkswegen,
de doodgereden katten of konijnen;
hun darmen als
een bos spaghetti uitgestald voor
wie het zien wil,
de beenderen verkramp
in een laatste vlucht*

*Offers op een slachtbank
van de snelheid*

*Na een dag al, niets
meer te vinden dan een vervuild velletje
van wat eens natuur was.*

*Een ontzaglijke klap moet het gegeven hebben,
zo tussen de wielen.*

hans van weely

DUBBELE EVOLUTIE

Het is in onze tijd nog steeds min of meer mode om te denken in termen van evolutie en vooruitgang. Is het eigenlijk geen twijfelachtige zaak of menselijke evolutie een vooruitgang inhoudt? Darwin paste zijn evolutietheorie toe op het verloop van gedaanteverschillen van allerlei diersoorten en schroomde niet ook de mens als diersoort hiermee te vergelijken. Dat de mens uitermate vergelijkbaar is met het dier behoeft tegenwoordig weinig betoog meer. Het enige belangrijke verschil is het grote abstraktievermogen bij de mens, waarvan bij het dier nog maar weinig is aangetoond. Door dit abstraktievermogen is de menselijke taal en daaruit onze cultuur ontstaan, die van generatie op generatie wordt overgedragen (en uitgebreid? ?). In hoeverre is er nu van vooruitgang te spreken in deze evolutie?

Vooruitgang is alles, wat tot een groter menselijk geluk leidt.

Deze stelling lijkt mij goed verdedigbaar. Wanneer wij nu met deze stelling in ons achterhoofd de gang van zaken bij mens en dier gaan vergelijken, kunnen we dan ontdekken, dat de mens (de zgn. "hoogste" trap in de evolutie) beter in staat is voor zijn geluk te zorgen dan het dier? Wellicht is deze vraag niet direkt te beantwoorden, zolang wij aannemen dat het dier zich niet van zijn geluk bewust is (een geenszins aangetoonde of bewezen zaak). Maar laten we met de theorie-mode meedoen en aannemen dat de mens een andere, meer bewuste geluksbeleving kent (hoewel reeds fysiologies is aangetoond dat de "pleasure and pain centra" in de hersenen bij mens en dier gelijk zijn. Dit zijn de delen van de hersenen, die wanneer ze geprikkeld worden, de mens of het dier in een staat van geluk of ellende brengen). De meer bewuste mens zou dan meer bewuste psychiese gevoelens nodig hebben om zich gelukkig te kunnen voelen. Het rampzalige bij de mens bestaat nu hierin, dat hij zich meer cultuurmiddelen gemaakt heeft, die in toenemende mate zowel negatieve als positieve gevoelens teweegbrengen. Ik denk hierbij aan enerzijds "betere" sociale voorzieningen, meer mogelijkheden tot cultureel vermaak en anderzijds steeds verfijndere methoden tot misdaad

en oorlogvoeren, en steeds ingewikkelder systemen van levensbeschouwing, waarin men "geestelijke" zekerheden en houvast minder goed kan vasthouden. De mens wordt steeds beter dan het dier en evenredig daaraan steeds slechter, zodat onze voorsprong altijd nihil blijft. Aan deze voorsprong is in de loop der geschiedenis nog niet veel veranderd.

Gedurende alle eeuwen zijn er kultuur-pessimisten geweest, die beweerden, dat het misbruik van het menselijk brein hoogtij vierde. Aan de andere kant vinden we ook mensen die zeer enthousiast zijn over het nieuw verworvene en er voor zorgen dat het weer iets ingewikkelder gaat worden.

Als wij nu de balans opmaken, zien we dat alle energie, die wij besteden aan onze vooruitgang verspild is. Verspild, d.w.z. niet bijdragend tot ons geluk; wel bijdragend tot de in stand houding van de soort. Immers datgene, wat de mens gelukkig maakt ligt niet zo hoog. Het is een gezond verwerven en verorberen van voedsel, een bevredigend geslachtsleven, een harmoniese opvoeding geven of ontvangen, prettige sociale kontakten, een spel als springen en dansen, e.d., wat de mens zijn primaire geluk verschaft. Jammer dat wij vooral dank zij onze cultuur hier niet meer zo goed in slagen, als onze kleine nog "wilde" kindertjes.

Waarom men nu beter moet kunnen doden, waarom men i.p.v. zijn eigen geluk te zoeken, dat van anderen moet vernietigen, omdat dit het plan is van een stamhoofd, die men zelf gekozen heeft, maar met wie men het niet eens is, blijft voor mij nog steeds een raadsel.

Er zullen misschien nog wel eens verklaringen gegeven worden voor dit steeds moeilijker-doende menselijke gedrag. Het lijkt wel of het enige doel van onze energie besteding een verdoezeling is van onze steeds groter wordende zwakheden of een slavernij aan de methode? ? ? ? ?

Wanneer we nog steeds parende, oorlogvoerende wezens zijn, wanneer ons geluk niet groter is dan dat van onze aapse, griekse en romeinse voorouders, waarop zouden wij als machine makende zweegers dan nog trots kunnen zijn?

Leon de Smet



**nationale
reclasserings
actie**

De jaarlijkse Nationale Reclasseringsdag zal dit jaar voor het eerst worden vervangen door een Nationale Reclasseringsaktie. Van maandag 23 september tot en met 6 oktober zal de bevolking van Nederland voorlichting ontvangen over het werk van de reclassering.

Het is de bedoeling dat dit zal geschieden via de publiciteitsmedia pers, radio en televisie. Gedurende de genoemde periode zal tevens een nationale inzamelingsaktie worden gehouden.

C.J.J. Laken, (adjunct-directeur)

CITAAT

De gevangenis is een ingeburgerde instelling. Als de gevangenis niet bestond zouden wij hem maken. Waar moeten wij anders met onze reactie heen? Slaan kan niet meer, pijn doen mag niet meer, pesten is verboden. Gevangenisstraf is vergelijkenderwijs een keurig nette distantie reactie.

dr. G.P. Hoefnagels in Steven Davidson's Lessen in overleving.

CITAAT

Wanneer studenten de barricades opgaan, dan is het bereiken van een grotere materiële welstand slechts een bijkomstigheid. Zij doen dat omdat zij weten, meer nog voelen: dat de werkelijke evolutie van de mens in het geding is, dat het in stand houden van de mensheid alleen gegarandeerd kan worden door het maken van een betere mens. NIET EEN MENS DIE HET BETER HEEFT, MAAR EEN MENS DIE BETER IS.

H. Lutz (nationaal bureau voor de reclassering)

DE NIEUWE NATUUR VAN W.F. HERMANS

in 1929 ontdekte de etnoloog malinowski dat de trobrianders, eilandbewoners in de buurt van nieuw-guinea, nog altijd menen dat kinderen in het hoofd van hun moeder ontstaan. ze worden daar door de geesten ingebracht en zakken van daaruit later naar beneden.

hoe komt het dat honderden generaties van trobrianders geleefd hebben, kinderen hebben gekregen en in het graf zijn gestapt zonder ooit te weten, waaraan zij hun oorsprong te danken hadden? wie gelooft dat de mens van huis uit geboeid is door de "raadselen der natuur" zal dit niet begrijpen. evenmin zal hij ooit begrijpen hoe het komt dat in het ene deel der wereld mensen in staat zijn atomen te splitsen en in een ander deel der wereld zij het niet verder gebracht hebben dan de stenen bijl en het mes van hertshoorn?

tot dergelijke overwegingen en vragen komt de schrijver w.f. hermans onder het hoofd "de nieuwe natuur" in zijn boek "het sadistische universum".

in een aantal bladzijden brengt hij vervolgens met een cynische analyse van de opgeworpen vraagstelling ons geloof in eigen voortreffelijkheid aan het wankelen.

wij achten het door hem naar voren gebrachte zozeer het overdenken waard dat wij er enkele passages uit naar voren halen.

de moderne kultuurmens - zo stelt hermans - is door een oneindig groter aantal raadsels omringd dan de primitieve, maar hij wordt er niet door geboeid. hij probeert ze niet op te lossen. hij weet meestal niet eens dat het raadsels zijn. uitvinders en ontdekkers hebben een nieuwe wereld geschapen waar hij even weinig van afweet als de primitieve van de oorspronkelijke natuur; de nieuwe natuur!

de kultuurmens begrijpt van de dingen om zich heen (zijn eigen dingen, zijn zelfgemaakte dingen) even weinig als de trobriander van de voortplanting, of de papoea van de bloedsomloop of het zonnestelsel. waarbij komt dat een recent onderzoek heeft uitgemaakt dat drieëntachtig procent van de westeuropianen niet in staat is uit te leggen waardoor de schijngestalten van de maan veroorzaakt worden - na zoveel generaties onderwijs.

De kultuurmens weet niet hoe het mechanisme werkt waarmee hij het raampje van zijn auto op en neer schuift en niet hoe het veiligheidsslot van zijn buitendeur in elkaar zit. een radiotoestel is voor hem alleen het tegendeel van een klein kind: het laatste geeft hij een klap als het geluid maakt, het eerste als het geen geluid maakt. hij groeit op met het mysterie van het telefoontoestel als met zijn priktol en zijn knickers. hij vertrouwt op zijn horloge en zijn kalender als een indiaan op de zon, maar hij weet niet waarom. niet alleen ondergaat hij lijdelijk de technische raadsels die door enkelingen van zijn voorvaders of tijdgenoten zijn uitgedacht - ook van maan, sterren, onweer, regenboog, plantengroei en ziekten is hem niets bekend. hoogstens weet hij dat ergens wel boeken te vinden moeten zijn waar over dit alles een en ander te lezen staat, - maar hij komt er niet toe ze te lezen en als hij ze kon begrijpen, zou hij ze nog grotendeels niet kunnen onthouden.

de omvang van de cultuur gaat voort ons steeds verder boven het hoofd te groeien. zoals het verschil tussen een veren pen en een stalen pen steeds kleiner werd toen de schrijfmachines en bandrecorders volmaakter werden, zo vermindert het verschil tussen een westerse professor en een trobriander ook met de dag.

want de vakgebieden, zelfs de kleine, groeien verder. wie over een onderwerp alles wil weten, zal er zijn hele leven aan moeten wijden. en waarom? hoe kleiner het gebied, d.w.z. hoe strenger afgesloten van de aanverwante gebieden, des te onvruchtbaarder wordt het, als iemand alles van een bepaald onderwerpje afweet en niet in staat is er iets nieuws aan toe te voegen, door de beperkingen, die hij zich heeft moeten opleggen om er alles van te kunnen afweten, waarvoor is hij dan zo knap? en als hij die knapheid alleen maar heeft bereikt door op alle andere gebieden minder te weten dan een trobriander, door nooit schilderijen te zien, konserten te horen of gedichten te lezen, waarvoor heeft hij dan geleefd in deze rijke wereld?

na deze indringende levensvragen brengt hermans in het geding waarom de werkelijke "beschaving", waarmee dan bedoeld wordt het uitbannen van honger, onrecht en oorlog, niet de minste voortgang maakt, terwijl de beheersing van de natuur op zo grote hoogte heet te staan. en hij heeft geen moeite met het beantwoorden van deze vraag: honger, oorlog en onrecht zijn beleidskwesties en alles goed beschouwd staan ook de beschaafden nog op hetzelfde peil als de primitieven. alleen: de europaan of de amerikaan draagt ingewikkelde kleren - maar die heeft hij zelf niet gemaakt en dat zou hij ook niet kunnen; hij heeft een zaagmachine in plaats van een stenen bijl - maar die heeft hij in een winkel gekocht, wat misschien nog simpeler is dan het vinden van een steen die de juiste eigenschappen heeft om als bijl dienst te doen. men zegt: de moderne mens is hoog gestegen. dit noemt hermans retoriek,

hij is niet gestegen. hij is bij zijn geboorte neergekwakt op een berg kultuur. zijn plasje doet hij in een broek van plastic (wie vertelt hem de formule?), door zijn gesteriliseerde (hoe gaat dat) pap krijgt hij vitaminen geroerd, waarvan herkomst en bereiding in zijn omgeving even onbekend zijn als de schijngestalten van de maan.

hij slikt en gebruikt alles. nooit zal hij te weten komen wat het is, waar het vandaan komt, hoe het gemaakt wordt - want kunnen we beweren te weten hoe iets gemaakt wordt zolang we het zelf niet zouden kunnen maken?

en zo gaat hermans verder met de moderne mens, zijn samenleving en zijn kultuur onder zijn scherp vergrotende loep te observeren. alleen zijn felle humor vermag zijn werkelijkheid te kleuren. bij het verder lezen stokken alle goedbedoelde tegenargumenten ons in de keel en de klemmen- de gedachte groeit dat zijn boutade ontstellend veel waarheid bevat.

herman's lektuur is zelden aangenaam maar wel onthullend en daarom een gezonde remedie tegen al te geciviliseerde zelfgenoegzaamheid.

Jaap Egmond



Als kinderen naakt hun eerste stappen klein en onwennig op het glijdende zand allengs vlugger zetten wanneer ze merken dat het geen pijn doet dansen op het strand

gaan ze graven naar wat er onder zit met de schep door moeder meegebracht

Als ze water vinden onder het zand lopen ze uitdagend naar de zee waar ze merken dat er al anderen zijn die proberen ze te overbluffen tot ze met spetters zout water in het gezicht gauw naar pappie lopen en pappie vergeet en voelt zich vader

pappie neemt ze op zijn schouders groter en veiliger dan vader de zee in tot zelfs hun voeten nat zijn en daarom huilen en daarom lachen huilend vragen om het lachen nooit meer rusten ze hunkerend naar de bevrediging van de beweging in het rare rollen van het water dat zo sterk is

hollen ze naar boven waar ze op de buik van moeder de korrels persen uit hun hand veel losser dan in de zandbak thuis

dan weer hollen ze terug tot waar op de gladde rand het water rolt en boe roepen ze terug.

ROB FLIPSE

Mensen zonder Achterland

Een oude Duitse legende vertelt van een afschuwelijk experiment op bevel van keizer Frederik II. De keizer liet in de 14e eeuw een groep baby's aan zijn hof opvoeden. De kinderen kregen alles wat zij wilden, behalve liefde. Frederik verbod iedere uiting van gevoel. De kinderen, zo wil het verhaal, stierven allen.

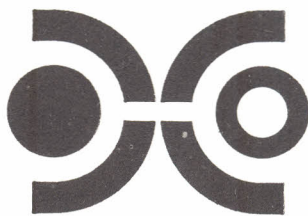
Misschien kan gebrek aan liefde doden. In elk geval staat vast dat emotionele verwaarlozing op zijn minst een in hoge mate storende ervaring is. Helaas hoeven we daarvoor niet naar een ander land en terug naar de 14e eeuw. Prof. Kloek is nagegaan hoe de jeugd is geweest van een aantal personen, die ter beschikking van de regering waren gesteld. Hij komt tot de conclusie dat in grote trekken de voorgeschiedenis van al die mensen allerberoerdst is. Een voorbeeld: de zus van een terbeschikking-gestelde schreef prof. Kloek de volgende jeugdherinnering: "Mijn vader heeft mijn broer toen hij nog maar een jaar of veertien was en een keer voor mijn moeder in de bres sprong (de man was vaak dronken en tuigde dan zijn vrouw af) met een touw om zijn armen aan een balk gehangen en hem geslagen tot hij bewusteloos was. Hij sloeg altijd met een leren zweep. Mijn broer had geen plekje meer op zijn lichaam zonder builen of schrammen. Toen mijn broer nauwelijks meer leek te leven bond mijn vader hem vast aan een ijzeren bed. Dagenlang heeft hij zonder eten of drinken en zonder bedekking op de grond moeten liggen en wij mochten geen van allen bij hem komen".

Er zijn delinquenten die tussen hun geboorte en hun vijftiende levensjaar tien tot twintig maal van milieu zijn veranderd. Moeder sterft of gaat ervandoor; het kind komt zo lang bij een tante; belandt als tante er genoeg van heeft in een inrichting waar eigenlijk geen plaats meer is; verhuist daarom na een tijdje naar een andere inrichting; komt dan in een pleeggezin waar men het kind na een tijdje toch wel erg lastig vindt; het gaat terug naar de inrichting waar men een ander pleeggezin zoekt enz. enz. Mensen met zulke voorgeschiedenissen bevolken in Nederland de psychopatenklinieken.

Het woord psychopaat is eigenlijk alleen als scheldwoord duidelijk te hanteren. Psychopathie betekent zielsziekte. We gebruiken het woord om er mensen mee aan te duiden wier gedrag mede door storingen in hun aanleg sociaal onaangepast is. Aan het begin van dit jaar zaten meer dan 800 van die mensen (u kunt zeggen: inbrekers, aanranders en oplichters; u kunt óók zeggen: mensen met een zeer gebrekkige opvoeding, mensen die nooit liefde hebben ondervonden) met t.b.r. (ter beschikking van de regering gesteld) in de diverse asiels.

Een rechter legt niet gauw t.b.r. op. Het is een zeer zware maatregel en de verpleegden zouden zelf liever een paar jaar extra

gevangenisstraf hebben gekregen dan t.b.r. De terbeschikkingstelling geldt voor de tijd van twee jaar maar kan door de rechter telkens voor één of twee jaren worden verlengd. Het is niet zo dat alleen bij zware delicten t.b.r. wordt opgelegd, het gaat namelijk om de stoornis, het gepleegde delict is daar slechts een symptoom van. Veruit de meeste ter beschikking van de regering gestelden worden ten dele verantwoordelijk geacht voor hun daden en zitten eerst een gevangenisstraf uit. Daarna belanden ze in het belang van uw en mijn veiligheid in een psychopatenkliniek. Daar worden ze behandeld met de bedoeling hen in de toekomst met reclasseringshulp en -steun weer aan het maatschappelijk leven deel te laten nemen. Dat lukt gelukkig bij velen: van de 290 verpleegden die in 1966 met proefverlof naar de maatschappij terugkeerden wist de helft zich bijna twee jaar later nog steeds in die maatschappij te handhaven.



Het hergeven van de vrijheid geschiedt zeer behoedzaam. Niettemin mislukken vele proefverloven. Een deel belandt weer in een kliniek omdat er een strafbaar feit is gepleegd: in 1966 pleegde 17 procent van de mensen die proefverlof hadden gekregen een delict. Gezamenlijk zorgden ze voor 51 delicten en we zijn geneigd dan meteen aan het allerergste te denken. In werkelijkheid ging het om 5 agressieve en 2 zedenmisdriven; de grote meerderheid pleegde alleen vermogensmisdriven. (Trouwens, een belangrijk deel van de mensen die met t.b.r. vast zitten heeft nooit anders dan vermogensmisdriven gepleegd;

de maatschappij is maar al te gauw geneigd uitsluitend moordenaars en aanranders in deze mensen te zien).

Veel triester is het echter gesteld met de 31 procent van wie het proefverlof mislukt zonder dat zij - ondanks hun gebrekkige opvoeding, ondanks hun beroerd verleden, ondanks elk gebrek aan liefde - een delict plegen. Ze hebben dan meestal de extra gestelde voorwaarden overtreden of ze zien doodgewoon geen kans zich in onze harde maatschappij te handhaven. Een patient zei: "Ook al kom je hier uit, je blijft dat etiketje houden. Je bent een psychopaat. Ik zit nu al weer een hele tijd vast omdat mijn proefverlof mislukt is. Ze hadden me namelijk beloofd dat buiten mijn baas en mijn kostjuffrouw niemand zou weten waar ik vandaan kwam. Op een zaterdagmiddag sta ik in een stampvolle winkel. Opeens zegt iemand keihard: "Wat heb ik gehoord, kom jij uit een psychopatenasyl?" Ik kreeg zo'n kop en ben er op de eerste de beste brommer die ik zag staan vandoor gegaan".

Een ander: "Ik ben nu 33 en heb vanaf mijn veertiende 14 maanden in de maatschappij doorgebracht. Ik heb toen geprobeerd zelf werk te vinden en ben zeker 100 banen af geweest. Het liep steeds stuk omdat ik gezeten had. Toen ik eindelijk werk had, gebeurde daar iets waar ik onmiddellijk van verdacht werd. Iedereen kreeg meteen te horen waar ik vandaan kwam.

Toen bleek dat ze een verkeerde te pakken hadden hoefde ik niet meer terug. Je bent een rotte appel en je blijft het".

Mensen met t.b.r. zijn mensen zonder achterland. Vrienden en familieleden zijn gewoon op ze uitgekeken, ze zijn het zat en vinden het best dat die lastposten worden opgeborgen. De patienten in de klinieken krijgen nauwelijks bezoek, sommigen nooit, al zitten ze ook tien jaar of meer.

Sommige klinieken zoeken nu contactadressen: normale gezinnen waar de patienten eens binnen mogen lopen. Velen hebben ze vaak een dreun gehad dat ze gewoon bang zijn voor het contact met de vrije maatschappij. Voor veel patienten is een bezoek in een gezellige familiekring iets dat zij eenvoudig niet kennen maar dat een bijzonder goede uitwerking heeft.

Zo wordt geprobeerd de stap terug naar de maatschappij iets gemakkelijker te maken. Maar helaas toont de maatschappij nog altijd bitter weinig begrip; men maakt in veel gevallen het jarenlange werk in de klinieken kapot door de ontslagen patient gewoon geen nieuwe kans te geven. Sommigen typeren de mensen met t.b.r. als de zondebokken van onze maatschappij. Het heeft er veel van weg.

Jos Ahlers

van gaskamers,
beestentreinen en hun bestemming
weten we,
biddend een ach en wee
naast de herinnering
van nooit weer

maar
onze journaalogen
spelend met
helicopters, napalm
blijven dreinen:
nou ja
ver van ons bed
die gele huid van een vietnam

hans van weely



Humanisme en Arbeid

Zo luidt de wat grootse titel van een onlangs verschenen rapport ¹⁾. Grootse omdat, zoals men zelf schrijft, 'veel meer aandacht besteed aan de arbeidsverhoudingen in de onderneming en de positie van de werknemer dan aan de arbeid van zelfstandige ondernemers, de beoefenaren van een vrij beroep en anderen'. Wanneer men binnen dit strikte kader van 'de arbeidsverhoudingen in de onderneming' blijft, dan is 'inderdaad onbelemmerd kritiek geuit op het moderne arbeidsbestel, omdat er volop aanleiding is de realiteit scherp te hekelen. Dat is gedaan in de hoop tot hernieuwde bezinning te prikkelen, een bezinning op de fundamenteën van het arbeidsbestel (binnen de onderneming, MV), die niet enige restauratie maar principiële vernieuwing behoeven. Het is niet gedaan uit een neiging tot zwartgalligheid, maar uit verontrusting over de discrepantie tussen het bestaande en het - niet ten volle te verwezenlijken, maar niettemin na te streven - ideale'.

In dit opzicht is het een bijzonder waardevol rapport, dat bij lezing steeds weer nieuwe gezichtspunten opent en tot tegenspraak prikkelt.

Helaas is een grondige bespreking vrijwel niet mogelijk, omdat ondanks een voortreffelijke, schematische inhoudsopgave, het rapport vrij rommelig in elkaar zit. Men kan zich niet aan de indruk onttrekken, dat de commissie die het rapport heeft samengesteld, het slachtoffer is geworden van de op zichzelf lovenswaardige beknoptheid. Men krijgt de indruk, dat men stukken leest van een zeer intensieve discussie, die zeer beknopt is weergegeven en waar aan stukken ontbreken. Ook ontbreekt elke bronvermelding, waardoor het niet mogelijk is na te gaan waarop uitspraken berusten. Bij wijze van voorbeeld zij hier erop gewezen, dat 'alle voorspellingen ten spijt' gesteld wordt: 'Nog tientallen jaren lang zal de arbeid een groot deel van onze tijd in beslag nemen. In Nederland zal de wekelijkse arbeidsduur omstreeks

de komende eeuwwisseling ongeveer 36 à 40 uur bedragen'. Nu zijn er deskundigen die met evenveel recht van spreken stellen, dat rond tweeduizend men circa de helft van deze tijd zal behoeven te werken. Persoonlijk ben ik bang dat de laatste schatting dichterbij de waarheid zal zijn.

Op zichzelf is een dergelijke bewering nog niet zo erg, maar hij duidt op een mentaliteit. Deze mentaliteit vinden we dan verder ook terug wanneer gesproken wordt over 'plicht tot en recht op arbeid', 'arbeid als uiting van de mens en als middel tot zijn zelfverwerkelijking'. Hier rijst de vraag of de plaats van de arbeid ten opzichte van de rest van de menselijke levensverrichtingen niet schromelijk wordt overtrokken. Dit zou allemaal nog niet zo erg zijn als dit geen duidelijke consequenties zou hebben voor de toekomst. Inderdaad geeft een hoog economisch peil, zo als gesteld wordt, de mens de mogelijkheid tot grote ontplooiing. Maar het is de vraag of dat hoge economische peil wel bereikt zou kunnen worden, als we op alle wensen en verlangens van het rapport in zouden gaan. Er zal inderdaad gesleuteld moeten worden. We zullen met elkaar langzamerhand moeten gaan leren inzien dat enerzijds de mens in het bedrijf niet iemand is waarover men naar willekeur kan beschikken, maar anderzijds zal diezelfde mens tot de ontdekking moeten komen dat alleen een hoog loon hem geen persoonlijke bevrediging zal kunnen schenken, noch dat zijn sociaal aanzien daarvan afhankelijk is. Een platonische liefdesbetooging aan de vrijetijd is niet voldoende, evenmin als de roep om meer rekreatieve mogelijkheden. Bij toenemende vrijetijd gaat het niet meer om de rekreatie. Beide begrippen zijn trouwens onvoldoende om toekomstige situaties werkelijk aan te kunnen. Het zal gaan om de creativiteit in maatschappelijke verantwoordelijkheid, d.w.z. dat de mens zijn ontplooiing en zelfexpressie zal kunnen vinden buiten zijn beroepsarbeid in sectoren met grote maatschappelijke

verantwoordelijkheid. Dit houdt in dat hij deze creativiteit zal dienen te verrichten op beroepsniveau, maar zonder de drijfveren van het geldelijk gewin. In de zorg om onze medemens is een steeds toenemende vraag naar hooggeschoolde vrijwilligers: geestelijke verzorging, maatschappelijk werk, jongerenactiviteiten, bejaardenzorg, maar ook in het kulturele en politieke leven. Zolang de mens 40 tot 45 uur per week moet werken, zullen er weinigen gevonden worden, althans niet voldoende, die zich hiervoor in willen zetten. Terecht hebben zij hun vrijetijd nodig om te rekreëren, d.w.z. om de kracht op te doen voor een volgende beroepsarbeidsperiode. Hoezeer dit om een algemene mentaliteitsverandering vraagt, wordt pas duidelijk wanneer we bedenken dat het beslist geen algemeen aanvaarde zaak is als iemand twee dagen per week zijn brood verdient met het ophalen van huisvuil en dan vrijwillig nog eens 2 of 3 dagen als volwaardig reklaseringswerker, geestelijk raadsman of iets van dien aard is, zonder dat hij daarvoor wordt betaald.

Aan deze en dergelijke zaken wordt in het rapport Humanisme en Arbeid grotendeels voorbij gegaan. Dat is jammer en het is te hopen dat er nog eens een rapport komt, dat op heldere en overzichtelijke wijze de humanistische zin van het menselijk bestaan en de praktische verwerkelijking daarvan aan de orde stelt. Zeker zijn in het huidige rapport dan zeer waardevolle passages te vinden, zogoed als het rapport voor een zeer beperkt arbeidsveld en op korte termijn ook zeer goed bruikbaar is.

Machiel Verduijn

¹⁾ HUMANISME EN ARBEID is een rapport dat werd uitgebracht door een commissie die werd ingesteld door de Humanistische Stichting Socrates. Het werd uitgegeven door de N.V. Uitgeverij W.P. van Stockum en het kan besteld worden door storting of overschrijving van f 4,50 op postgiro-nummer 30.49.60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht.

ADRESWIJZIGINGEN:

Humanistische Jongerengroepen, jongerengroepsgroepen e.d.:

Amsterdam:
secr.: Mej. W. Verbeek, G.v. Ledenbergh-
straat 85 IV.

Den Haag:
secr.: Els Kramer, Morsestraat 16

Oss:
c.p.: F.P. Bohlmeijer, Heistraat 7, Berghem

Terneuzen:
c.p.: J. Dieleman, Axelsestraat 51

Studentenvereniging op Hum. grondslag
'Socrates' (ab-actiaten)

Amsterdam:
Casa Academica Kr. 537, James Watt-
straat 75

Groningen:
Postbus 322

Humanistische Jongerenbeweging België
Secretariaat: postbus 451, Antwerpen.

ADRESSEN

HUMANISTISCHE JONGERENGROEPEN, JONGEREN- GESPREKSGROEPEN e.d.

(Sekretariaten of jongerencontactpersonen – CP)

Alkmaar	CP: mevr.G.de Kroon, C.de Bourbonstraat 19
Almelo	CP: mej. B.Takens, Hagedoornstraat 20
Amstelveen	Secr.: mej.M. Polderman, Rentmeestersl. 80, Buitenveldert Amstelveen
Amsterdam	Secr.: F. Eckhard, Lorentzlaan 57
Apeldoorn	Secr.: mej.H.J.Vos, P.Saenredamstraat 185
Arnhem	CP: mevr. M.E.Brons, Rietganssingel 31, Velp
Beverwijk	Secr.: mevr.W.C.H.Geutskens-van Dijk, Hendrik Burgerstraat 35
Eindhoven	Secr.: Hanneke Zijlstra, Rielseweg 3
Gorinchem	CP: M.J.Engelvaart, Pr.Bernhardstraat 11
Den Haag	Secr.: mevr.M.v.d.Wal, Wezelrade 336
Den Helder	CP: A.A.Rüeck, Duinweg 43, Huisduinen (N.H.)
Haarlem	CP: B.N. Binnendijk, Rijksstraatweg 278
Hengelo (O)	CP: H. Schanssema, Warmelostraat 30
Hilversum	CP: mevr. W.de Vries, Adm.de Ruyterl. 148
Laren (N.H.)	CP: mevr. A.Samama, Houtweg 11
Leeuwarden	CP: dhr. Visser, Gounodstraat 12
Leiden	CP: J.L.Martens, Gr.J.v.Stolberglaan 340, Leidschendam
Nijmegen	CP: F.M. Mos, Hertogstraat 45
Oss	CP: F.P. Bohlmeijer, Kuipers Rietbergstr.224
Rotterdam	Secr.: mevr.J. Langhorst, Van Beethovenl.289, Maassluis
Steenwijk	CP: M.Kiers, Olde Wheemestraat 1
Terneuzen	CP: P.Verhelst, Brederostraat 13
Utrecht	Secr.: L.J. de Smet, Jadelaan 32
Zaandam	CP: mevr.H. Gombert, Twiskeweg 13
Zeist	CP: mej. C.den Os, Huis ter Wege, Huis ter Heide
Zwolle	CP: mej.A. Lutje Schipholt, Heinoseweg 26, Dalfsen

HUMANISTISCHE JEUGDBEWEGING (sekretariaten)

Hoofdbestuur	mej. S.Faber, Diaconessenhuis, v.Riebeeckweg 212, Hilversum
Arnhem:	mej. Ch. Perdeck, Sweelincklaan 56
Assen:	D. Coert, Anreperstraat 113a
Eindhoven:	mej. E. Zwaan, Gestelsestraat 156
Den Haag:	H. Sleeboom, Regentesselaan 84
Hilversum:	mej. C. Calo, Godelindeweg 4
Leiden:	mej. J. Boot, Steengarde 4, Leiderdorp
Zwolle:	J. v.d. Hout, Veldweg 4, Hattem

STUDENTENVERENIGING OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG 'SOCRATES' (ab-actiater.)

Hoofdbestuur:	Druivenstraat 14, Leiden
afd. Amsterdam:	Wenckenbachstraat 70, Velsen-N (post: Beverwijk)
afd. Delft:	postbus 228
afd. Groningen:	p/a Lorentzstraat 13a
afd. Leiden:	postbus 334
afd. Utrecht:	Jan van Riebeeckstraat 5 bis a

Wijzigingen in deze lijst worden voortaan op pag. 8 bekend
gemaakt.

woord van de week

orgaan van de
humanistische luisterkring

verschijnt wekelijks

abonnement: f 7,50 per jaar

administratie: postbus 114
te utrecht

tel.: 030-24641, postgiro 58



m & w

Abonneert u op

MENS EN WERELD

het 14-daags orgaan
van het Humanistisch Verbond.

Redactie en administratie:

Oudegracht 152, Utrecht.

Giro 30.49.60 t.n.v.

het Humanistisch Verbond
te Utrecht.

Abonnementprijs f 9,50 per jaar



Leest naast uw krant Vrij Nederland

Aan: Vrij Nederland - Raamgracht 4, Amsterdam. Wilt u mij vrijblijvend 10 achtereenvolgende nummers van Vrij Nederland zenden. Voor dit proefabonnement stort ik f 4,- op postgiro 135176/Gem. Giro A'dam V900

NAAM _____

ADRES _____

PLAATS _____

GIRO _____

DATUM _____

**Vrij
Nederland**

Omroepvereniging

vpro

Wij vragen de steun van kritische kijkers en luisteraars, die niet kwaad weglopen als ze geïrriteerd worden door onze programma's.

U kunt ons streven steunen door u aan te melden als

- a abonnee op Vrije Geluiden à f 5.55 per kwartaal/
f 21.— per jaar
- b of als lid/contribuant à f 5.— per jaar.

Opgave per briefkaart
aan VPRO, postbus 11
Hilversum, of door uw
storting op gironummer
444600 t.n.v. VPRO,
Hilversum, onder vermelding
van: "nieuwe abonnee" of
"nieuw lid".

vpro

Postbus 11 Hilversum